

Tasviriy san'at ta'limida o'quvchilarda badiiy estetik didni shakllantirishning pedagogik omillari

Ismoilov Otabek Shavkat o'g'li

Navoiy davlat universiteti

“Dasgohli rangtasvir” ta'lim yo'nalishi

3 - kurs “R”guruh talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada tasviriy san'at darslarida o'quvchilarning badiiy estetik didini shakllantirishda samarali pedagogik omillar tahlil qilinadi. Unda o'quvchilarning estetik idroki, san'atga bo'lgan qiziqishi va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan metodik yondashuvlar ko'rsatib o'tiladi. Shuningdek, darslarda milliy san'at namunalaridan foydalanish, zamonaviy axborot texnologiyalarini qo'llash va ijodiy muhit yaratishning ahamiyati yoritiladi.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, estetik did, badiiy tafakkur, ijodkorlik, pedagogik metod, estetik tarbiya, milliy qadriyat, kreativ ta'lim.

Bugungi kunda ta'lim jarayonida o'quvchilarning estetik didini shakllantirish muhim tarbiyaviy vazifalardan biri hisoblanadi. Tasviriy san'at bu borada alohida o'rin tutadi, chunki u o'quvchilarga nafaqat chizish ko'nikmalarini, balki go'zallikni his etish, san'at asarlaridan zavq olish va ularning ma'naviy mazmunini anglash imkonini beradi.

O'quvchilarning badiiy estetik didini rivojlantirish uchun o'qituvchi dars jarayonida milliy va jahon san'ati namunalaridan, miniatyura, naqsh, haykaltaroshlik, me'morchilik, xalq amaliy san'ati kabi yo'nalishlardan foydalanishi zarur. Bu jarayon o'quvchilarda san'atga muhabbat, go'zallikka intilish va ijodiy fikrlashni shakllantiradi.

Estetik tarbiya o'quvchilarning ruhiy dunyosini boyitadi, ularni go'zallikni his qilishga, san'at orqali hayotni anglashga o'rgatadi. Shu bois tasviriy san'at darslarida pedagogik yondashuvlarni takomillashtirish, zamonaviy metodlarni joriy etish va ijodiy faoliyatni rag'batlantirish bugungi ta'lim jarayonining dolzarb masalasidir.

Tasviriy san'at ta'limi o'quvchilarda estetik did, badiiy tafakkur va ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishning eng samarali vositalaridan biridir. San'at darslari orqali o'quvchilar go'zallikni his qilish, estetik qadriyatlarni anglash va ularni amaliy faoliyatda ifodalashni o'rganadilar. Shu bois, o'qituvchi dars jarayonida o'quvchilarning individual qobiliyatlarini, psixologik xususiyatlarini va estetik ehtiyojlarini inobatga olgan holda pedagogik faoliyatni tashkil etishi lozim.

Estetik did — bu insonning go‘zallikni anglash, baholash va unga nisbatan hissiy munosabat bildirish qobiliyatidir. U nafaqat san‘at asarlarini tushunish, balki atrofdagi hayotdagi estetik hodisalarga nisbatan munosabatni belgilaydi. O‘quvchilarda estetik didni shakllantirish jarayoni uzluksiz bo‘lib, unda o‘qituvchi rahbarligida tasviriy faoliyat, kuzatish, tahlil va ijodiy mashg‘ulotlar muhim rol o‘ynaydi.

O‘quvchilarning badiiy estetik didini rivojlantirish uchun, avvalo, ularning san‘atga bo‘lgan qiziqishini uyg‘otish zarur. O‘qituvchi bu jarayonda darsning mazmunini o‘quvchi uchun qiziqarli, tushunarli va interaktiv shaklda tashkil etishi kerak. Masalan, mashhur rassomlarning asarlarini tahlil qilish, milliy miniatyura yoki xalq amaliy san‘ati namunalarini o‘rganish orqali o‘quvchi san‘atning ma‘naviy va estetik ahamiyatini chuqurroq anglaydi.

Pedagogik jarayonda o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rag‘batlantirish muhimdir. San‘at darslarida o‘quvchilar faqat nusxa ko‘chirish bilan cheklanmasdan, balki o‘z fikrini tasviriy shaklda ifoda etishlari lozim. Bu jarayon ularning estetik tafakkurini, kuzatuvchanligini va ijodkorligini kuchaytiradi.

Zamonaviy ta‘lim tizimi tasviriy san‘at darslarini interaktiv texnologiyalar bilan boyitishni talab qiladi. Multimedia taqdimotlari, virtual galereyalar, 3D-modellashtirish va raqamli tasviriy dasturlardan foydalanish o‘quvchilarning badiiy idroki va vizual fikrlashini kengaytiradi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar yordamida o‘quvchilar turli mamlakatlar san‘ati bilan tanishib, ularni milliy san‘atimiz bilan qiyoslash imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Badiiy estetik didni shakllantirishda **milliy san‘at merosi** alohida o‘rin tutadi. O‘quvchilar miniatyura, naqsh, zardo‘zlik, kashtachilik, kulolchilik kabi xalq amaliy san‘ati turlarini o‘rganar ekan, ular milliy qadriyatlar, urf-odatlar va madaniyatning go‘zallik jihatlarini his qiladilar. Shu tarzda, san‘at darslari faqat texnik mahorat emas, balki ma‘naviy-axloqiy tarbiya vositasiga aylanadi.

Pedagogik yondashuvda **shaxsga yo‘naltirilgan ta‘lim** tamoyili muhim o‘rin tutadi. Har bir o‘quvchining qiziqishi, qobiliyati va idrok darajasi turlicha. Shu sababli o‘qituvchi darsni individual yondashuv asosida tashkil etishi, har bir o‘quvchiga o‘z imkoniyatlarini namoyon etish uchun sharoit yaratishi lozim. Bu yondashuv o‘quvchilarning o‘ziga ishonchini oshiradi, ularni ijodiy izlanishga undaydi va estetik fikrlashni mustahkamlaydi.

O‘quvchilarni san‘at asarlarini tahlil qilishga o‘rgatish ham estetik didni rivojlantirishning samarali yo‘lidir. O‘qituvchi san‘at asarini ko‘rsatib, uning g‘oyasi, kompozitsiyasi, rang uyg‘unligi, shakl va mazmun munosabatini tahlil qilishni

o'rgatadi. Bunday mashg'ulotlar o'quvchilarning analitik fikrlashini, kuzatuvchanligini va baholash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Ijodiy muhit yaratish estetik tarbiya jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. O'quvchilar o'zlarini erkin his qiladigan, fikrlarini ochiq ayta oladigan muhitda samaraliroq ijod qilishadi. O'qituvchi xatoni jazolamasdan, uni o'rganish imkoniyati sifatida ko'rsatishi, ijodiy harakatni rag'batlantirishi zarur. Bunday yondashuv o'quvchilarda ijodiy jasorat va o'z fikriga ishonchni kuchaytiradi.

Hamkorlikda ijod qilish metodlari, ya'ni jamoaviy loyihalar, tanlovlar, ko'rgazmalar o'quvchilar o'rtasida ijtimoiy va estetik tajriba almashinuvini ta'minlaydi. Guruh bo'lib ishlash jarayonida o'quvchilar bir-biridan o'rganadi, o'z fikrlarini himoya qilishni va boshqa nuqtayi nazarlarni qadrlashni o'rganadilar. Bu esa nafaqat ijodiy, balki kommunikativ kompetensiyalarni ham rivojlantiradi.

O'quvchilarni san'at tarixiga qiziqtirish ham ularning estetik didini oshiradi. Darslarda Sharq va G'arb san'atining buyuk namoyandalari — Kamoliddin Behzod, Leonardo da Vinchi, Rafael, Rembrandt, Van Gog' kabi rassomlarning asarlarini tahlil qilish orqali o'quvchilar badiiy uslublarning xilma-xilligini va san'atning insoniyat madaniyatidagi o'rnini anglab yetadilar.

Estetik tarbiya jarayonida o'qituvchi shunchaki bilim beruvchi emas, balki yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi, ruhlantiruvchi shaxs sifatida faoliyat yuritadi. U o'quvchining ichki dunyosiga kirib, unda san'atga muhabbat uyg'otadi, go'zallikka intilishni rag'batlantiradi. O'qituvchining shaxsiy estetik didi, nutqi, kiyinish madaniyati ham o'quvchiga bevosita ta'sir qiladi.

Tasviriy san'at ta'limida estetik didni shakllantirishning yana bir muhim omili — **tanqidiy fikrlashni** rivojlantirishdir. O'quvchi o'z asariga va boshqalarning ishlariga tahliliy yondashishni o'rgansa, u nafaqat tasviriy mahorat, balki estetik tafakkur sohibiga aylanadi.

Shuningdek, san'at darslarida **integratsion yondashuvdan** foydalanish samaralidir. Masalan, adabiyot, tarix, musiqa bilan bog'liq darslar orqali o'quvchilar badiiy obrazlarni yanada chuqurroq his qiladilar. Bu esa ularning estetik idrokini kengaytiradi va san'atni hayot bilan bog'lashga yordam beradi.

O'quvchilarda estetik didni rivojlantirishda o'qituvchining nutqi, mimikasi, darsni tashkil etish madaniyati ham muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir mashg'ulot o'quvchida yangi hissiy kechinmalar uyg'otishi, ularni estetik zavqqa olib kirishi zarur.

Yuqorida qayd etilgan pedagogik omillar — individual yondashuv, ijodiy muhit, interaktiv texnologiyalar, milliy san'atdan foydalanish va tanqidiy fikrlashni

rivojlantirish — bularning barchasi o'quvchilarning estetik dunyoqarashi va ijodiy salohiyatini yuksaltiradi.

Tasviriy san'at ta'limi o'quvchilarda badiiy estetik didni shakllantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Dars jarayonida milliy san'at merosi, miniatyura, naqsh, xalq amaliy san'ati namunalaridan foydalanish, shuningdek, ijodiy muhit yaratish, interaktiv metodlarni qo'llash o'quvchilarning estetik tafakkurini va badiiy idrokini rivojlantiradi.

Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rag'batlantirish va ijodiy topshiriqlar berish orqali ular o'z san'at uyushtirishni yaratishni o'rganadi. Raqamli texnologiyalar va integratsion yondashuv esa o'quvchilarning vizual tafakkurini kengaytirib, ularni turli madaniyatlar va badiiy an'analar bilan tanishtiradi.

Natijada, yuqoridagi pedagogik omillarni uyg'unlashtirish orqali o'quvchilar nafaqat texnik jihatdan malakali, balki estetik jihatdan bilimli, badiiy tafakkuri rivojlangan, milliy qadriyatlarni qadrlaydigan shaxslar etib tarbiyalanadi. Bu esa tasviriy san'at ta'limining yosh avlodning ijodiy va ma'naviy rivojlanishidagi beqiyos rolini ta'kidlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности // *Педагогическое образование и наука*. – 2017. – № 2. – С. 109-110.
2. Shavdirov S. A. *Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons* // *Eastern European Scientific Journal*. – 2017. – № 1. – P. 131-134.
3. Shovdirov S. *Analyzing the Sources and Consequences of Atmospheric Pollution: A Case Study of the Navoi Region* // *E3S Web of Conferences*. – 2024. – Vol. 587. – P. 02016.
4. Shavdirov S. *Method of Organization of Classes in Higher Education Institutions Using Flipped Classroom Technology* // *AIP Conference Proceedings*. – 2025. – Vol. 3268. – No. 1. – P. 070035.
5. Шавдиров С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари // *Современное образование (Узбекистан)*. – 2017. – № 6. – С. 15-21.

6. Ibraimov X., Shovdirov S. *Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students // Science and Innovation*. – 2023. – Vol. 2. – No. B10. – P. 192-198.

7. Shovdirov S. A. *Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari // Inter education & global study*. – 2024. – № 1. – P. 8-14.

